

บทที่ 3

สถานการณ์ด้านความเจ็บป่วยทางจิตของเด็กและเยาวชน

ภาวะความเจ็บป่วยทางจิตในเด็กและวัยรุ่น

ในประเทศไทยประชากรวัยเด็กและวัยรุ่นสาว(อายุ 0-24 ปี) มีสัดส่วนถึงร้อยละ 45 ของประชากรทั้งหมด ใน พ.ศ.2543 ประชากรในวัยดังกล่าวมีจำนวนรวม 30 ล้าน ดังนั้นปัญหาสุขภาพของประชากรกลุ่มนี้จึงเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ

พัฒนาการของเด็กและวัยรุ่น

มนุษย์เราเริ่มมีพัฒนาการตั้งแต่วัยทารกด้วยศักยภาพซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม และเจริญเติบโตขึ้นโดยมีผู้คอยเอาใจใส่ดูแลร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาวะแวดล้อม เหตุการณ์บางอย่างที่เด็กประสบในช่วงเวลาดังกล่าวอาจมีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมของเด็ก เช่น ทารกที่ขาดการดูแลเป็นเวลานานจะขาดความรู้สึกผูกพันกับผู้อื่นซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเด็กในเวลาต่อมาด้วย นอกจากนี้ประสิทธิภาพบางอย่างของทารก เช่น พัฒนาการของกล้ามเนื้อจะมีความแข็งแรงเป็นพิเศษ และทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นจะค่อนข้างอ่อนไหว และเปลี่ยนแปลงง่าย โดยรวมแล้วพัฒนาการของเด็กเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนร่วมกันของปัจจัยทางชีวภาพ จิตใจ และสังคมซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภายหลังอายุ 10 ปีไปแล้ว เด็กก่อนวัยรุ่นเริ่มประสบกับพฤติกรรมใหม่ๆ เช่นหลงเสน่ห์สาว เช่น นู๋หรี สุราและสารชนิดอื่นๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งธรรมดา

พัฒนาการของวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งต้องมีการปรับตัวอีกหลายอย่าง นับว่าเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ก่อให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวลและทำให้เกิดความอ่อนแอเมื่อถึงเวลาต้องเข้ากลุ่มเพื่อน โดยทั่วไปเด็กในวัยนี้ควรมีความมั่นคงทางจิตใจ มีเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของตัวเอง และสามารถปฏิบัติหน้าที่ใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นการดูแลตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งพาบิดามารดาหรือการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย

ทางด้านสังคมเด็กวัยรุ่นจะมีความเป็นตัวของตัวเอง ห่างจากบิดา มารดา และหันมาคบเพื่อน และไว้ใจเพื่อน ช่วงวัยรุ่นตอนต้นเด็กจะให้ความสนิทสนมและไว้ใจเพื่อนสูงสุด แล้วต่อจากนั้นจะ

ลดน้อยลง วัยรุ่นจะประเมินตนเองและพฤติกรรมจากปฏิกิริยาที่เพื่อนๆแสดง ดังนั้นเพื่อนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการ ทั้งทางด้านอารมณ์และจิตใจของเด็ก การที่เพื่อนๆยอมรับนับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าได้รับการปฏิเสธจากกลุ่มเพื่อน จะมีผลอย่างร้ายแรงต่อสภาพจิตใจของเด็ก เมื่อวัยรุ่นประเมินความเสี่ยงจะคิดเฉพาะผลกระทบในปัจจุบัน ไม่คิดถึงผลในระยะยาวเหมือนผู้ใหญ่ เช่นการสูบบุหรี่วัยรุ่นคิดเพียงว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องโก้เก๋และให้ความเพลิดเพลิน โดยไม่คิดถึงพิษภัยของบุหรี่ในระยะยาว การที่กลุ่มเพื่อนไม่ยอมรับ ถูกถูกหรือกล่าวหาว่ายังไม่โตพอ จะมีผลเสียต่อสภาพจิตใจของเด็กอย่างร้ายแรง ยิ่งกว่าความเสี่ยงภัยต่อการสูบบุหรี่หรือสุรา

- **ปัญหาสุขภาพจิตในวัยรุ่นทั่วไปและอุบัติการณ์การเกิดโรค**

พบว่า วัยรุ่นมีปัญหาสุขภาพจิตหลายอย่างที่สำคัญคือ พฤติกรรมก้าวร้าวต่อผู้อื่น (ร้อยละ 31) พฤติกรรมทำร้ายตนเอง (ร้อยละ 5) การใช้สารเสพติด (ร้อยละ 1-44) นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมเสี่ยงเช่น การเที่ยวสถานเริงรมย์และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ส่วนพฤติกรรมหนีออกจากบ้านซึ่งอาจเป็นเครื่องชี้ว่าเด็กไม่มีความสุขเมื่ออยู่ที่บ้านนั้นพบได้ถึงร้อยละ 10 พฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้แม้ไม่ได้เป็นปัญหาสุขภาพจิตโดยตรงแต่อาจนำไปสู่ปัญหาทางจิต-สังคมได้หลายอย่าง เช่น การละเมิดทางเพศ การใช้สารเสพติด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยเครียดทางจิต-สังคม ในวัยรุ่นทั่วไป

	ร้อยละของผู้ตอบ					
	ทั่วประเทศ (9003)	กรุงเทพฯ (1,269)	ภาคเหนือ (2,363)	ภาค อีสาน (2,533)	ภาค กลาง (1,904)	ภาคใต้ (933)
ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว						
บิดาหรือมารดาตักงานในปีที่ผ่านมา	12.9	11.3	15.3	14.4	10.1	10.4
บิดาหรือมารดาที่มีความพิการทางกายโรครุนแรงหรือเรื้อรัง (N=8,467)	12	13	13.5	11.3	11.1	10.7
บิดาหรือมารดาที่มีปัญหาสุขภาพจิตระดับมากและปานกลาง (N=8,569)	20.3	24.5	22	21.5	19.3	18.9
ผู้ใกล้ชิดเคยพยายามฆ่าตัวตาย(N=7,887)	11.2	13	11.5	10	12.3	8.7
สมาชิกในครอบครัวเสียชีวิตใน 1 ปีที่ผ่านมา	39.9	39.6	41.9	37.2	42	38.5
ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา-มารดาไม่ดี(N=8,461)	4.4	6.9	3.5	3.7	5.2	4.1
ครอบครัวมีปัญหาการเงินอย่างมาก	14.2	11.7	18.7	18.9	11.3	10
ปัจจัยเกี่ยวกับตัววัยรุ่น						
ความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับบิดาไม่ดี	3.6	5.1	3.2	3.1	4	3.4
ความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับมารดาไม่ดี	1.6	2.2	1.5	1.6	1.5	1.4
รู้สึกตนเองมีสุขภาพจิตและการปรับตัวไม่ดี	2.7	3.1	2.9	2.7	2	2.8
มีความพิการทางกาย โรครุนแรงหรือเรื้อรัง	7.9	6.8	8.9	8.6	6.7	7.1
ผลการเรียนไม่ดี	13.1	16.5	12.3	13.6	12.6	10.5
คบเพื่อนที่มีปัญหาทะเล	2.7	2.2	4.2	2	2.2	2.1
ไม่มีกิจกรรมหรืองานอดิเรก	45.9	45.8	48.5	45.4	42.4	48
ไม่ร่วมพิธีกรรมทางศาสนา หรือร่วมนานๆครั้ง	82.9	86.1	80.5	81.6	95.8	86.1

ที่มา:รายงานผลการวิจัยทุนองค์การอนามัยโลก มีนาคม 2541

ตารางที่ 2 ปัญหาสุขภาพจิตและพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ

	เคยทำ* ร้อยละ	ทำบ่อยๆ/ เป็นประจำ** ร้อยละ	ภาคที่มีอัตราสูงสุด
พฤติกรรมที่นำไปสู่อุบัติเหตุ			
ขับซิ่งรถผาดโผน	52	10	ภาคเหนือ
ขับซิ่งรถหลังดื่มสุรา	12	3	ภาคเหนือ
พฤติกรรมก้าวร้าว			
พกพาอาวุธ	18	6	กรุงเทพฯ
วิวาทชกต่อย	31	3	กรุงเทพฯ/ภาคเหนือ
คิดฆ่าตัวตาย+	19	0	ภาคเหนือ
พยายามฆ่าตัวตาย+	5	0	ภาคเหนือ
การใช้สารเสพติด			
เคยใช้สารเสพติด(ยกเว้นบุหรี่ปริมาณเล็กน้อย)	17	0	ภาคเหนือ
บุหรี่ปริมาณเล็กน้อย	33	7	กรุงเทพฯ/ภาคเหนือ
แอลกอฮอล์	44	8	กรุงเทพฯ/ภาคเหนือ
กัญชา	7	2	ภาคเหนือ
สารระเหย	3	1	กรุงเทพฯ/ภาคเหนือ
ยาบ้า	4.5	1	ภาคเหนือ
เฮโรอีน	1	0	ภาคอีสาน/ภาคกลาง
ยานอนหลับ	6.5	1.6	ภาคเหนือ
พฤติกรรมอื่น ๆ			
หนีออกจากบ้าน	10	2	ภาคเหนือ
เที่ยวสถานเริงรมย์	40	10	ภาคเหนือ
มีเพศสัมพันธ์	9	7	ภาคเหนือ

*ที่มา:รายงานผลการวิจัยทุนองค์การอนามัยโลก มีนาคม 2541

ปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มพิเศษ

อุปสรรคและคณะได้ทำการศึกษาถึงความชุกและลักษณะปัญหาสุขภาพจิตในวัยรุ่นเฉพาะกลุ่มได้แก่ วัยรุ่นในเขตเมือง วัยรุ่นที่มีอาการเจ็บป่วยทางกายและมารับการรักษาที่โรงพยาบาล วัยรุ่นที่พ่อแม่หย่าร้างหรือแยกทางกัน วัยรุ่นที่กระทำผิดกฎหมายและต้องเข้ารับการอบรมในสถานพินิจ วัยรุ่นที่ด้อยโอกาส (ชนกลุ่มน้อย เด็กกำพร้าและยากจน) วัยรุ่นในชนบท วัยรุ่นที่

ถูกละเมิดทางเพศ และวัยรุ่นที่ขายบริการทางเพศ(การศึกษาบางเรื่องมีเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ร่วมอยู่ด้วยผลการศึกษาพบว่าเด็กและวัยรุ่นแต่ละกลุ่มมีปัญหาสุขภาพจิตแตกต่างกันดังนี้

1. เด็กและวัยรุ่นในเขตเมือง(Urban youth) : ภาวะซึมเศร้า

การศึกษาความชุกและลักษณะของอาการซึมเศร้าวรรวมทั้งปัจจัยทางจิต-สังคมที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้แบบวัดอาการซึมเศร้า Children's Depression Inventory ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนมัธยมสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 10-17 ปี จำนวน 1,264 คนพบว่า ผู้ที่มีอาการซึมเศร้าในระดับที่มีความสำคัญทางคลินิก มีร้อยละ 40.8 และผู้ที่มีอาการซึมเศร้าในระดับรุนแรงมีร้อยละ 13.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด การวิเคราะห์คำตอบพบว่าเด็กที่มีอาการซึมเศร้าเลือกคำตอบเกี่ยวกับความนึกคิดและอาการทางร่างกาย มากกว่าคำตอบเกี่ยวกับอารมณ์เศร้าตรงๆ นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มที่มีอาการซึมเศร้าจะมีปัญหาทางจิตสังคมสูงกว่าอีกกลุ่มหนึ่งในทุกด้าน ปัจจัยที่พบว่าเกี่ยวข้องกับอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือผลการเรียนต่ำ ภาวะครอบครัวแตกแยก ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับบิดามารดา การที่บิดามารดาไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู การศึกษาและรายได้ของผู้เลี้ยงดูหลักอยู่ในระดับต่ำ สภาพครอบครัวที่ไม่มีความสุขและปัญหาสุขภาพจิตในบิดามารดา

2. เด็กวัยรุ่นที่ป่วยด้วยโรคทางกาย:พฤติกรรมฆ่าตัวตายและภาวะซึมเศร้า

การศึกษาในผู้ป่วยอายุ 10-15 ปี จำนวน 92 รายที่มาโรงพยาบาลด้วยอาการเจ็บป่วยทางกาย พบความชุกของพฤติกรรมฆ่าตัวตายร้อยละ 38 ลักษณะของพฤติกรรมฆ่าตัวตายแบ่งเป็นความคิดจะฆ่าตัวตาย ร้อยละ 91.4 การฆ่าตัวตายร้อยละ 2.9 และการพยายามฆ่าตัวตายร้อยละ 5.7 วิธีการที่พบบ่อยที่สุดคือ การใช้มีดแทงตนเอง เหตุการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมฆ่าตัวตายบ่อยที่สุดคือ การใช้มีดแทงตนเอง เหตุการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมฆ่าตัวตายบ่อยที่สุดคือการถูกบิดามารดาลงโทษ เด็กที่มีพฤติกรรมฆ่าตัวตายมาก่อนจะมีภาวะซึมเศร้าในอัตราสูงกว่าเด็กที่ไม่เคยมีพฤติกรรมฆ่าตัวตายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ(ร้อยละ 48.6 และ 19.3 $P < 0.001$) การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเครียดทางจิต-สังคม พบว่าเด็กที่มีพฤติกรรมฆ่าตัวตายจะมีปัจจัยเครียดสูงกว่าเด็กที่ไม่มีพฤติกรรมฆ่าตัวตายถึง 1.5 เท่า และพบว่า ภาวะซึมเศร้า การไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง การเจ็บป่วยรุนแรงหรือเว็ริงของตัวเด็ก และการถูกทารุณทางกายเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญของการเกิดพฤติกรรมฆ่าตัวตายในเด็ก

3. เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างหรือแยกทางกัน

การศึกษาในเด็กที่มาโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พบว่า ในร้อยละ 23 บิดามารดามีปัญหาหย่าร้างหรือแยกทางกัน เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มที่พ่อแม่หย่าร้างจำนวน 20 ราย กับกลุ่มที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน จำนวน 60 ราย พบว่า กลุ่มแรกมีภาวะซึมเศร้าสูงถึงร้อยละ 65 ในขณะที่กลุ่มหลังมีภาวะซึมเศร้าเพียงร้อยละ 21 โรคซึมเศร้าที่พบบ่อยที่สุดคือ adjustment disorder with depress mood

ค่าเฉลี่ยของ CDI ในเด็กกลุ่มแรกสูงกว่ากลุ่มหลังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พฤติกรรมฆ่าตัวตาย การมองตนเองและมองชีวิตในเชิงลบพบในเด็กกลุ่มแรกสูงกว่ากลุ่มหลัง แต่ความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ครอบครัวของเด็กที่บิดามารดาหย่าร้างกันมีปัญหาทางจิต-สังคม ในอัตราที่สูงกว่าครอบครัวของเด็กที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันโดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจ การว่างงานของผู้เลี้ยงดูหลัก และการเสียชีวิตของสมาชิกในครอบครัวในระยะ 1 ปีที่ผ่านมา

4. วัยรุ่นที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง: ปัญหาจิตเวชทั่วไป
5. เด็กด้อยโอกาส: พฤติกรรมฆ่าตัวตาย
6. เด็กวัยรุ่นในชนบท: ภาวะอุปาทานระบาศ
7. เด็กและวัยรุ่นที่ถูกละเมิดทางเพศ
8. เด็กและวัยรุ่นที่ขายบริการทางเพศ

ผู้มารับบริการทางสุขภาพจิตมีแนวโน้มเป็นผู้หญิงเพิ่มขึ้น อายุเฉลี่ยของผู้ที่พ่อแม่มาขอคำปรึกษาอยู่ระหว่าง 14-17 ปีและกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา

1. พ่อแม่ส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป และมีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนใหญ่แม่พามา รองลงมาเฉพาะแม่ ขอปรึกษาเรื่องพฤติกรรมวัยรุ่น
2. ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวร้อยละ 18-41
3. ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เด็กเครียดเพราะการเรียน ประกอบกับพ่อแม่มีความคาดหวังในตัวเด็กสูงแต่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ และเด็กมีปัญหาในการปรับตัว กลุ่มที่มีระดับคะแนนความเครียดสูงกว่าปกติพบว่าส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว สมาชิกในครอบครัวมีการสื่อสารเชิงลบ และมีความคิดฆ่าตัวตายร่วมด้วย ซึ่งเป็นปัญหาการเรียนส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นโรคจิตเภท โรคซึมเศร้าและการปรับตัวผิดปกติ
4. ต้นทุนการให้บริการเป็นบาทต่อครั้ง โดยคิดจากค่าแรง ค่าวัสดุ และค่าลงทุน เท่ากับ 19,371 บาท (2544) 23,598 บาท (2545) และ 15,108 บาท (2546)

จากสถิติผู้มารับบริการในหน่วยงานของกรมสุขภาพจิตกลุ่มเด็กและวัยรุ่น พบว่าโรคทางจิตเวชและปัญหาที่พบบ่อย ได้แก่ ความผิดปกติของการพัฒนาการทางจิตใจ ร้อยละ 36.8 รองลงมา คือ ปัญญาอ่อน ร้อยละ 21.5 ความผิดปกติทางพฤติกรรมและอารมณ์ที่เริ่มต้นในเด็กและวัยรุ่น ร้อยละ 14.9 พฤติกรรมแบบจิตเพศและความหลงผิดร้อยละ 9.9 และความผิดปกติทางอารมณ์ ร้อยละ 7.4 (ตารางที่ 2-4)

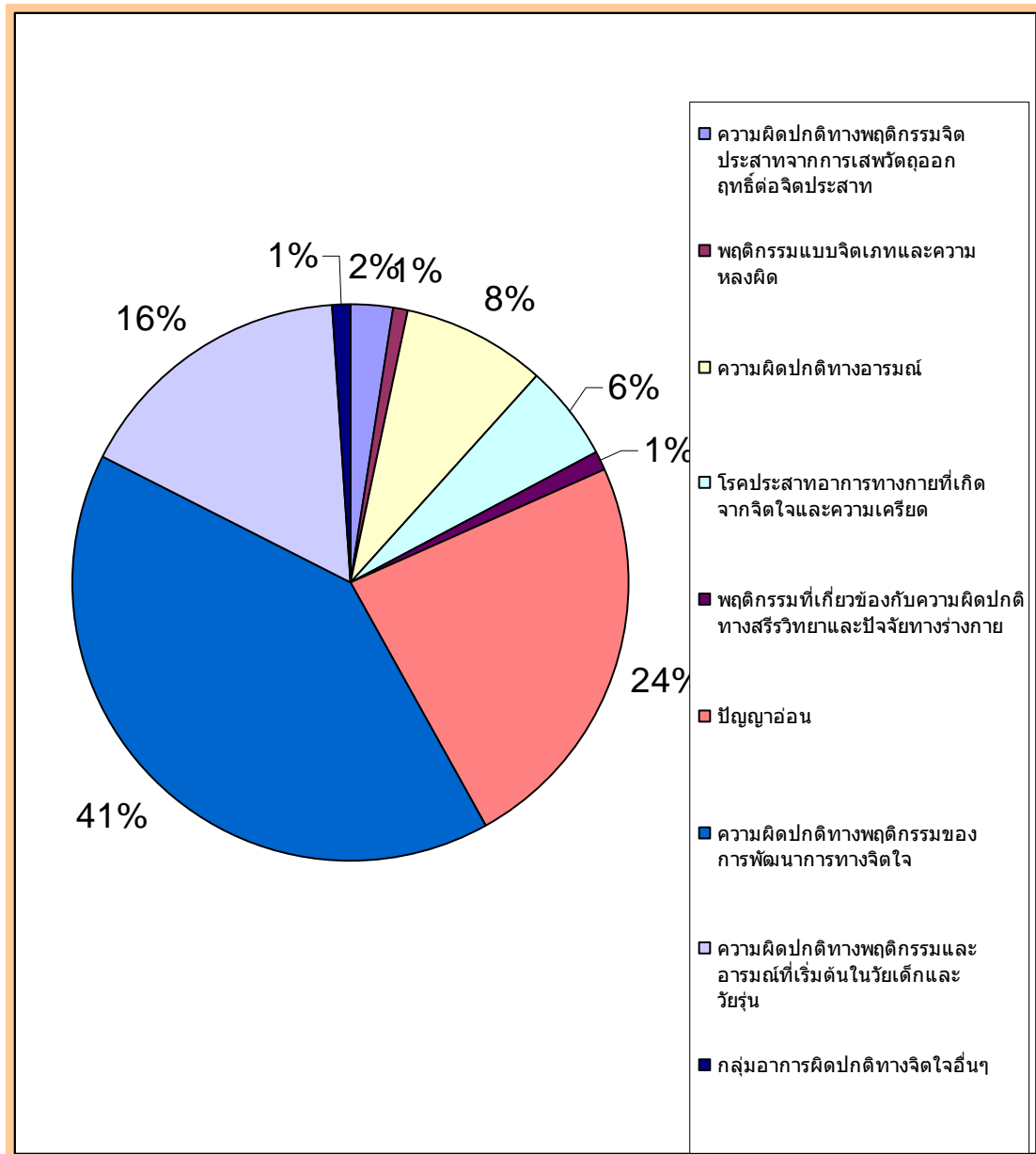
ตารางที่ 2-4 จำนวนและร้อยละของเด็กและวัยรุ่น (0-15 ปี) ที่มารับบริการในหน่วยงาน
กรมสุขภาพจิต จำแนกตามโรคและปัญหาสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2545

โรคทางจิตเวชและปัญหาสุขภาพจิต	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ความผิดปกติทางพฤติกรรมจิตประสาทจากการเสพวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท	590	2.2
พฤติกรรมแบบจิตเภทและความหลงผิด	2,556	.9
ความผิดปกติทางอารมณ์	1,903	7.4
โรคประสาทอาการทางกายที่เกิดจากจิตใจและความเครียด	1,309	5.1
พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความผิดปกติทางสรีรวิทยาและปัจจัยทางร่างกาย	296	1.1
ปัญหาอื่น	5,551	21.5
ความผิดปกติทางพฤติกรรมของการพัฒนาการทางจิตใจ	9,523	36.8
ความผิดปกติทางพฤติกรรมและอารมณ์ที่เริ่มต้นในวัยเด็กและวัยรุ่น	3,868	14.9
กลุ่มอาการผิดปกติทางจิตใจอื่นๆ	275	1.1
รวม	25,871	100

ที่มา : กองแผนงาน กรมสุขภาพจิต

ภาพที่ 2-25 จำนวนเด็กและวัยรุ่นที่มารับบริการในหน่วยงานกรมสุขภาพจิต

จำแนกตามโรคและปัญหาสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2545

ปัญญาอ่อน

หมายถึงระดับสติปัญญาที่ด้อยหรือต่ำกว่าปกติ ซึ่งมีสาเหตุเกิดขึ้นในระหว่างการพัฒนาเจริญเติบโตในวัยเด็ก ทำให้ผู้ป่วยมีความสามารถจำกัดในด้านการเรียน ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและมีการเจริญเติบโตไม่สมวัย

ระดับสติปัญญาวัดได้ด้วยการทดสอบระดับเชาวน์ปัญญา ซึ่งให้ผลออกมาเป็นระดับเชาวน์ปัญญา (I.Q.ย่อมาจาก Intelligence Quotient) คนปกติ I.Q. อยู่ระหว่าง 85-115

อุปสรรค

คนปัญญาอ่อนพบประมาณร้อยละ 3 ประชากรทั่วไป ประมาณร้อยละ 90 เป็นขนาดน้อย ซึ่งยังคงดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ ส่วนอีกร้อยละ 10 เป็นมาก I.Q.ต่ำกว่า 50

สาเหตุ

สาเหตุของปัญญาอ่อนมีดังต่อไปนี้

1. ประวัติครอบครัว ประวัติครอบครัวต่อไปนี้เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรคปัญญาอ่อน
  - ก. มียีนผิดปกติ
  - ข. มีพี่น้องปัญญาอ่อน
  - ค. บิดาและมารดามาจากครอบครัวเดียวกัน
  - ง. ครอบครัวมีปัญหาทางด้านจิตใจมาก
  - จ. ครอบครัวมีฐานะยากจน
2. มารดาเป็นโรคทางกาย เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคไต โรคของต่อมไทรอยด์ หรือได้รับการรักษาโดยการฉายแสงเอกซเรย์
3. ประวัติการตั้งครรภ์มีความผิดปกติ เช่น มีอาการ toxemia ทารกมีขนาดผิดปกติและเป็นหัตเยอรัมน ในช่วง 3 เดือนแรก
4. อายุมารดา มากกว่า 38 ปี หรือน้อยกว่า 18 ปี
5. การคลอดผิดปกติ เช่น คลอดก่อนกำหนด และการคลอดที่ใช้เวลานานหรือซับซ้อน
6. ทารกมีความผิดปกติ เช่น ตัวเหลือง ขาดออกซิเจน เป็นโรคติดเชื้อ มีอาการชัก และมีความพิการมาแต่กำเนิด

ตารางแสดงระดับต่างๆของปัญญาอ่อน

ระดับปัญญา	ความสามารถ
ขนาดคาบเส้น	I.Q. 70-84
ขนาดน้อย	I.Q. 55-69 พบร้อยละ 85 ของผู้ป่วยปัญญาอ่อนเรียนได้ถึงระดับ ป.6 ถ้าได้รับการฝึกฝนสามารถเลี้ยงตนเองได้
ขนาดปานกลาง	I.Q. 40-54 พบร้อยละ 10 ของทั้งหมดเรียนได้ถึงระดับ ป.2 สามารถฝึกฝนให้ช่วยตนเองและทำงานภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมได้
ขนาดหนัก	I.Q. 25-39 การศึกษา การฝึกฝนและช่วยตัวเองได้เท่าเด็กอายุ 6 ปี ต้องการการดูแลใกล้ชิด
ขนาดหนักมาก	I.Q. 0-24 พบน้อยกว่าร้อยละ 1 ของผู้ป่วยปัญญาอ่อน ไม่สามารถรับการฝึกฝนหรือช่วยตัวเองได้ ต้องมีผู้ปกครองดูแล

- แนวทางการดูแลรักษา

ผู้ที่มี I.Q. เกินกว่า 55 สามารถรับการศึกษาค้นคว้าให้อ่านออกเขียนได้อย่างง่ายดาย ผู้ป่วยบางรายในกลุ่มนี้ไม่สามารถรับการศึกษาค้นคว้าตามปกติได้ ควรให้เข้าศึกษาในโรงเรียนพิเศษสำหรับเด็กปัญญาอ่อนโดยเฉพาะ

ผู้ที่มี I.Q. ต่ำกว่า 50 จะไม่สามารถเรียนในโรงเรียนปกติได้ แต่สมควรได้รับการช่วยเหลือในด้านการฝึกอาชีพ บางคนอาจมีความสามารถทำงานช่วยเหลือตนเองได้

ผู้ที่มีปัญญาอ่อนขนาดหนัก I.Q. ระหว่าง 25-39 ถ้าได้รับการฝึกอบรมในทางที่ถูกต้องจะสามารถทำงานภายใต้ความดูแลที่เหมาะสมได้

สำหรับผู้ที่มีปัญญาอ่อนระดับ I.Q. ต่ำกว่า 25 ซึ่งมีจำนวนน้อย จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดและอาจต้องอยู่ในสถานพิเศษ เช่น โรงพยาบาลปัญญาอ่อน

ผู้ป่วยปัญญาอ่อนจะมีพัฒนาการที่ดีได้ถ้าได้รับความรัก ความเอาใจใส่ ความอบอุ่น การศึกษาและมีอาชีพ การงานที่เหมาะสม พ่อ แม่และญาติของผู้ป่วยควรได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือทางด้านจิตใจและด้านอื่นๆด้วย

ความประพฤตินิดปกติ

คือลักษณะที่สำคัญของโรคนี้ คือ ผู้ป่วยมีความประพฤติฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม แสดงออกโดยมีพฤติกรรมก้าวร้าวทำอันตรายต่อผู้อื่น หรือสัตว์ ทำลายทรัพย์สิน หลอกหลวง หรือลักขโมย และฝ่าฝืนกฎระเบียบอย่างร้ายแรง

อุบัติการณ์

อุบัติการณ์ของโรคนี้เพิ่มขึ้นอย่างมากในระยะเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา และพบในเมืองมากกว่าในชนบท อุบัติการณ์ของโรคนี้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา โดยพบประมาณร้อยละ 6-16 ของผู้ชายและร้อยละ 2-9 ของผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า 18 ปี เป็นโรคที่พบบ่อยที่สุดในคลินิกสุขภาพจิตของเด็กทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในโรงพยาบาล

สาเหตุ

สาเหตุที่สำคัญของโรคนี้คือ

1. พันธุกรรม

จากการศึกษาคู่แฝดและบุตรบุญธรรมโรคนี้มีสาเหตุจากทั้งพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมโยพบว่า

ก. เด็กที่บิดา มารดา แท้ๆ หรือบิดา มารดาบุญธรรม มีบุคลิกภาพชนิดต่อต้านสังคม หรือพี่น้องมีความประพฤตินิดปกติ มีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นโรคนี้

ข. พบโรคนี้ในอัตราที่สูงกว่าปกติในเด็กซึ่งมีบิดา มารดา ติดสุราเป็นโรคอารมณ์แปรปรวนหรือโรคจิตเภท หรือบิดา มารดามีประวัติเคยเป็นโรคชนสมาธิสั้น หรือความประพฤตินิดปกติ

2. ปัจจัยทางชีวภาพ

ที่มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ และพฤติกรรมก้าวร้าว ได้แก่

2.1 ฮอโมนเพศ มีงานวิจัยที่สำคัญๆดังนี้

ก. เด็กชายที่มีระดับฮอโมน androstenedione สูงจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว

ข. เด็กชายที่มีระดับฮอโมน testosterone สูงจะมีความอดทนต่ำ หงุดหงิดง่าย และมีแนวโน้มสูงที่จะมีพฤติกรรมก้าวร้าว

2.2 ชีวเคมีของสมอง จากผลงานวิจัยบ่งว่าความผิดปกติของสารสื่อประสาทมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง

2.3 โรคของระบบประสาทพบว่าเด็กและวัยรุ่นซึ่งมีพฤติกรรมแบบเกราะจะมีความผิดปกติของระบบประสาท ซึ่งไม่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เด็กที่เป็นโรคนี้จะมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความเครียดช้ากว่าปกติและเมื่อมีปฏิกิริยาออกไปแล้วใช้เวลานานกว่าจะกลับคืนสู่ภาวะปกติ ผู้ป่วยจะมีความบกพร่องในการเรียนรู้วิธีเอาตัวรอดจากอันตรายหรือการถูกลงโทษโดยเมื่อประสบภัยผู้ป่วยจะอยู่เฉยๆไม่หลีกเลี่ยง

3. ปัจจัยทางด้านจิตใจ

ก. พฤติกรรมการเรียนรู้ เด็กเกร และ มีพฤติกรรมก้าวร้าว จะมีการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็กซึ่งเป็นโรคทางจิตเวชชนิดอื่น และเด็กปกติ โดยเด็กจะขาดวุฒิภาวะในการทำหน้าที่ ขาดการรู้ การเข้าใจอย่างมีเหตุผลและขาดเหตุผลทางด้านจริยธรรม

ข. ปัจจัยทางครอบครัว พบว่า บิดา มารดา ซึ่งเป็นโรคทางจิตเวชร่วมกับสิ่งแวดล้อมที่บ้าน ซึ่งขาดระเบียบ และบุคคลในบ้านไม่ทำหน้าที่ของตน เป็นสภาพที่พบได้บ่อยในเด็กที่เป็นโรคนี้ ปัจจัยเสี่ยงสูงที่ทำให้เด็กเป็นโรคนี้ คือ บิดามีบุคลิกภาพชนิดต่อต้านสังคม มีพฤติกรรมแบบ อาชญากร และติดสุรา

4. ปัจจัยทางด้านสังคม

พบว่าเด็กที่มีพฤติกรรมต่อต้านสังคม และถูกเพื่อนปฏิเสธการคบค้าสมาคมตั้งแต่อายุน้อย เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมเป็นเด็กเกร สภาพครอบครัวที่ยากจนและอยู่กันอย่างแออัด จะมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงต่ออาการของเด็ก ความแตกต่างของวัฒนธรรมมีผลต่อการเป็นโรคนี้ด้วย เช่นในบางวัฒนธรรมยอมรับว่าการมีพฤติกรรมรุนแรงเป็นสิ่งถูกต้อง

● แนวทางการช่วยเหลือเด็กที่ทำผิดกฎหมายในประเทศไทย

ใน พ.ศ. 2499 ได้มีการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการตั้งศาลเด็กและเยาวชน ในพ.ศ.2535 ได้มีกฎหมายฉบับใหม่เป็นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว โดยตาม พ.ร.บ. 2535 ระบุว่าให้รวมเอาคดีครอบครัวเข้ามาอยู่ในอำนาจศาลเด็กด้วย และเปลี่ยนชื่อจาก "ศาลคดีเด็ก

และเยาวชน”มาเป็น”ศาลเด็กเยาวชนและครอบครัว” ในกฎหมายนี้มีมาตราหนึ่งระบุว่า ในการพิจารณาคดีเยาวชนและเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาสมทบอย่างน้อย 2 ท่าน โดยเป็นสุภาพสตรี 1 ท่าน ตามเจตนารมณ์ที่ว่าสตรีเป็นเพศแม่ แม่เป็นผู้ให้การเลี้ยงดูใกล้ชิดบุตร ย่อมมีความรัก ทรนงค์ถึงปัญหาของเด็กและเยาวชนดี ทุกคดีจึงต้องมีผู้พิพากษาสมทบสตรีเป็นองค์คณะทุกคดี

ผู้พิพากษาสมทบจะอยู่ในวาระคราวละ 2 ปี เมื่อใกล้ครบวาระศาลจะเปิดรับสมัครผู้ที่สนใจทั่วไป โดยกำหนดคุณสมบัติพื้นฐาน 2 ประการ คือต้องเป็นบุคคลที่มีอายุ 30 ปีบริบูรณ์ และมีจิตใจรักเด็ก ภายหลังได้มีกำหนดเพิ่มเติมว่า การศึกษาขั้นต่ำสุดต้องจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และจะต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาลเยาวชน ทั้งนี้ไม่จำเป็นว่าผู้สมัครจะต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเดียวกับศาล

คดีที่ขึ้นศาลในอันดับต้นๆ ส่วนใหญ่จะเป็นคดีเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ เป็นคดียาบ้ามากที่สุด โดยเน้นหนักไปในทางที่มีไว้ในครอบครอง

ผู้พิพากษาสมทบนอกจากจะช่วยในการพิจารณาคดีแล้ว ยังมีส่วนสำคัญในการสงเคราะห์เด็กในเรื่องเกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่างๆ เพราะว่าก่อนที่จะมีการตัดสินคดี จะนำเด็กไปไว้ที่บ้านเมตตา ซึ่งเรียกเป็นทางการว่า “กองแรกรับ” ผู้พิพากษาสมทบจะเข้าไปเยี่ยมเยียนเด็ก อบรมบ่มนิสัย ปลูกฝัง และการให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนา จัดกิจกรรมให้เด็กได้ผ่อนคลาย ความเครียด จัดหาเครื่องมือสำหรับการเรียนการสอน เมื่อตัดสินแล้วเด็กที่ออกจากบ้านเมตตาจะถูกส่งไปฝึกสอนอาชีพต่อที่บ้านกรรณา การฝึกอบรมจึงมุ่งไปที่การแก้ไขมากกว่าการลงโทษ อาชีพเสริมที่สอนเด็กเช่น เย็บปักถักร้อย และงานช่าง

หลังจากครบกำหนดในการพิจารณา ทางสถานฝึกก็จะปล่อยตัวเด็กให้เป็นอิสระภาพ กลับไปอยู่ในสังคมภายนอกตามเดิม แต่มีเงื่อนไขการดูแลความประพฤติ โดยมีเจ้าพนักงานดูแลความประพฤติ ถ้าเด็กปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาลไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก ก็สามารถใช้ชีวิตแบบเด็กปกติได้ รายใดที่ก่อคดีใหม่ก็จะถูกจำกัดเสรีภาพ แต่ถ้ารายใดทำผิดซ้ำซาก จะใช้วิธีการเข้มงวด โดยกำหนดโทษจำคุก หรือส่งไปสถานฝึกอบรม ซึ่งเฉลี่ยแล้วจะถูกส่งไปฝึกอบรมไม่เกิน 3 ปี เพราะกฎหมายให้อำนาจส่งเด็กไปฝึกอบรมจนกว่าเด็กจะอายุ 20 ปีบริบูรณ์

• แนวทางการแก้ปัญหาสุขภาพจิตในเด็ก

การป้องกันการเกิดปัญหาน่าจะดีที่สุดนั่นคือ การที่ครอบครัวมีความอบอุ่น เห็นอกเห็นใจกัน ช่วยกันอบรมสั่งสอนลูกด้วยความรัก ความเอาใจใส่ โดยเฉพาะการเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัยให้มีการเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งช่วยส่งเสริม

เด็กให้มีพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งมีการสนับสนุนให้เด็กใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่หรือช่วยเด็กเตือนแก้ไขตั้งแต่ต้นดีกว่าจะมาแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ

กรมสุขภาพจิตมุ่งเป้าหมายและทุ่มเทความพยายามในการบูรณาการงานสุขภาพจิตเข้าสู่ระบบบริการสาธารณสุขทั่วไป โดยถ่ายทอดและสนับสนุนองค์ความรู้ วิชาการ เทคโนโลยีการดำเนินงานด้านสุขภาพจิตในเรื่องต่างๆ ให้แก่บุคลากรสาธารณสุขได้มีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจตลอดจนทักษะการปฏิบัติงาน และทัศนคติที่ดีต่องานสุขภาพจิต ทั้งนี้ได้ผลักดันให้เครือข่ายบริการสาธารณสุขในสังกัดของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานบริการสุขภาพจิตผสมผสานเข้ากับงานบริการสุขภาพด้านต่างๆ ตามศักยภาพและระดับการให้บริการของสถานบริการนั้นๆ และได้ประสานกับสำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ในการบูรณางานส่งเสริมสุขภาพและการควบคุมป้องกันโรคในสถานีนามายและศูนย์สาธารณสุขชุมชนในระดับที่สามารถดำเนินการได้ไว้ด้วย อีกทั้งการมีเครือข่ายการดำเนินงานสุขภาพจิตนอกระบบสาธารณสุขทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเข้าร่วมดำเนินงาน

ตามแนวคิดหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 เน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง ในการสร้างศักยภาพและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนเป็นอันดับแรก โดยส่งเสริมให้คนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งกรมสุขภาพจิตได้สนับสนุนและส่งเสริมให้คนในสังคม เก่ง ดี มีสุข เริ่มด้วยการสร้างครอบครัวให้เข้มแข็ง โดยการให้ความรู้ฝึกอบรมแกนนำครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยเล็กที่สุดของชุมชน เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชน และคนในสังคม ให้เกิดการเรียนรู้และพร้อมจะร่วมมือกัน เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในสังคม

บรรณานุกรม

นายแพทย์ปราชญ์ บุญยวงศิริโรจน์.2546.**สุขภาพจิตไทย พ.ศ.2545-2546**. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สุวรรณมา เรื่องกาญจนเศรษฐี,ดวงฤดี วัฒนศิริชัยกุลและกาญจนนา ตั้งนราวิชชกิจ.2544.**กุมารเวชปฏิบัติก้าวหน้า 3:จากการรักษาสู่การสร้างเสริมสุขภาพ**.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์เม็ดทราย.

สถาบันวิจัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2538.**ภาวะนำรัฐทางประชากร** 2537.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์สมภพ เรืองตระกูล.2545.**ตำราจิตเวชเด็กและวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ.โรงพิมพ์เรือนแก้ว .

<http://www.dailynews.co.th/col/col.asp?columnid=9266> . สืบค้น วันที่ 18 กันยายน 2549.